

Recenzja rozprawy doktorskiej Marii Dworzyckiej pt. *Nowe technologie informacyjno-komunikacyjne w podstawowej edukacji polonistycznej doby przyspieszenia technologicznego* napisanej na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie pod kierunkiem dr hab. Anity Has-Tokarz, prof. UMCS

Wprowadzenie

Przedmiotem rozprawy doktorskiej są nowe technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) w podstawowej edukacji polonistycznej rozpatrywane w kontekście wyzwań rewolucji cyfrowej oraz komunikacji społecznej. To temat bardzo ważny i aktualny. Po pierwsze dlatego, że jesteśmy świadkami dynamicznego rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwłaszcza sztucznej inteligencji, a edukacja jest obszarem wrażliwym na ten trend. Po wtóre, na 2026 r. planowana jest reforma polskiej edukacji. Zgodnie z jej założeniami opracowanie profili absolwentki i absolwenta polskiej szkoły ma być podstawą przeprowadzenia reformy, w tym zmiany podstaw programowych. Opracowanie profilu musi przy tym uwzględniać odpowiedź na pytanie dotyczące kluczowych kompetencji, które powinna posiadać osoba kończąca polską szkołę, by sprawnie działać w nieprzewidywalnej rzeczywistości¹. Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska wpisuje się zatem zarówno w przemiany dokonujące się globalnie, jak i lokalnie i to niewątpliwie jest jej atutem. Głównym celem pracy „było ustalenie, jakie technologie informacyjno-komunikacyjne wykorzystują obecnie nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej, jaka jest rzeczywista skala wykorzystania tych technologii, a zatem jaką rolę odgrywają nowe TIK w nauczaniu języka polskiego” (s. 17). Autorka sformułowała trzy pytania badawcze oraz siedem pytań

¹ Zob. szerzej: Instytut Badań Edukacyjnych, *Profil absolwenta i absolwentki* [online] [dostęp: 05.12.2024]. Dostępny w World Wide Web: <https://ibe.edu.pl/pl/profil-absolwenta-i-absolwentki>

szczególowych. Pytania badawcze brzmiały następująco: „Czy nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej wykorzystują technologię informacyjno-komunikacyjną w swojej pracy dydaktycznej? Czy „przyspieszenie technologiczne” wywołane pandemią Covid 19 wpłynęło na zwiększenie wykorzystania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych przez polonistów w szkole podstawowej? Jaki jest narzędziownik TIK nowoczesnego nauczyciela języka polskiego uczącego w szkole podstawowej?” (s. 17). Doktorantka sformułowała również 5 pytań i hipotez badawczych. Aby zrealizować postawione pracy cele oraz zweryfikować sformułowane hipotezy zastosowała triangulację metod badawczych i wykorzystała: metodę *desk research*, metodę autoetnograficzną oraz metodę sondażu diagnostycznego.

Struktura i zawartość rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska liczy 403 strony. Składa się z karty tytułowej, spisu treści, wstępu, sześciu wewnętrznie rozbudowanych rozdziałów, zakończenia, streszczenia w języku polskim, streszczenia w języku angielskim (*summit*)(?), bibliografii, spisu ilustracji, spisu tabel, spisu wykresów, aneksu.

Rozprawa składa się z dwóch zasadniczych części: teoretyczno-opisowej (rozd.1-5) i empirycznej (rozd. 6). Doktorantka wyszła od szerokiego zagadnienia rewolucji cyfrowej i jej wpływu na edukację (rozd. 1). W tej części zaprezentowała terminologię odnoszącą się do społeczeństwa informacyjnego, jego historię, rozwój oraz charakterystykę (rozd. 1.1.1.-1.1.4.). Naturalne byłoby omawianie kwestii rozwoju wzmiankowanego zjawiska w rozdz. 1.1.1., gdzie zresztą poświęcono temu nieco miejsca (s. 30-31), zamiast wracanie do tego w rozdziale 1.1.3. Następnie uwaga Doktorantki skupiła się na zagadnieniu przyspieszenia technologicznego (rodz. 1.2.), kompetencjach przyszłości (rozd. 1.3.), zmian zachodzących w edukacji, a wywołanych gwałtownym rozwojem technologicznym (rozd. 1.4.), mediach i technologiach informacyjno-komunikacyjnych (rozd. 1.5.). Zawartość rozdziału 1.3. jest szersza zakresowo, aniżeli wskazuje tytuł, a zatem nie koncentruje się wyłącznie na kompetencjach cyfrowych. W kolejnym rozdziale (rozd. 2.) omówiono kwestię transformacji polskiej szkoły w aspekcie ucyfrowienia. Punktem odniesienia stały się europejskie i polskie regulacje dotyczące cyfryzacji edukacji (rozd. 2.1-2.2.) oraz projekty na rzecz ucyfrowienia polskiej szkoły (rozd. 2.3.). W tej części uwzględniono również omówienie działań podjętych podczas pandemii COVID-19 a wspierających edukację zdalną (rozd. 2.4.). W dalszej partii rozprawy (rozd. 3.) Autorka skupiła się na głównych aktorach systemu edukacji, czyli uczniach i nauczycielach, w szczególności na: rodzaju wykorzystywanych przez uczniów technologii informacyjno-komunikacyjnych, częstotliwości i sposobu korzystania z nich

(rozdz. 3.1.), nowych rolach, umiejętnościach i kompetencjach nauczycieli (rozdz. 3.2.). Rozdziały czwarty i piąty prezentują technologie informacyjno-komunikacyjne wykorzystywane w nauczaniu języka polskiego w szkole podstawowej (rozdz. 4.1.) i modele realizacji tych działań (rozdz. 4.2.). Przedstawiają też konkretne rozwiązania możliwe do wykorzystania w pracy nauczyciela języka polskiego takie jak: cyfrowe formaty podręczników (rozdz. 5.1.), otwarte zasoby edukacyjne (rozdz. 5.2.), serwisy internetowe (rozdz. 5.3., 5.9.), narzędzia (rozdz. 5.4.), aplikacje (rozdz. 5.5.-5.8.), podcasty i vlogi (rozdz. 5.10.), kody QR (rozdz. 5.11.), rozszerzoną rzeczywistość (rozdz. 5.12.) oraz sztuczną inteligencję i roboty edukacyjne (rozdz. 5.13.). Dobór prezentowanych obiektów w rozdziale 5. był celowy – Doktorantka opisała wyłącznie te, które wykorzystuje w pracy nauczyciela języka polskiego. Rozprawę zamyka rozdział (6.), w którym Autorka omówiła metodologię i wyniki badań dotyczących wykorzystania TIK w nauczaniu języka polskiego w szkole podstawowej.

W Bibliografii dokonano podziału na: Dokumenty (akty prawne, zalecenia, strategie), Raporty, Wywiady, Monografie i rozdziały w monografiach, Artykuły w czasopismach oraz Źródła internetowe. W mojej ocenie wystarczający byłby podział na źródła i opracowania. Po pierwsze dlatego, że nie wymaga od czytelnika poszukiwań w kilku wykazach, po drugie – wyróżnianie współcześnie źródeł internetowych, kiedy wiele dokumentów dostępnych jest w zasobach sieciowych jest nieuzasadnione, czego przykładem jest zresztą niniejsza rozprawa, gdzie we wzmiankowanym wykazie znalazły artykuły z czasopism. Streszczenia w języku polskim i angielskim powinny znaleźć się na końcu pracy

Ocena merytoryczna

Przedłożona do recenzji praca doktorska ma charakter interdyscyplinarny i lokuje się przede wszystkim w obszarze nauk o komunikacji społecznej i mediach, ale też pedagogiki i polonistyki, jednocześnie czerpie z nauk socjologicznych, psychologii i informatyki. Autorka bardzo sprawnie porusza się w wymienionych obszarach, umiejętnie łącząc rozproszone ustalenia i wyniki. Cel pracy został jasno sformułowany i uszczegółowiony trzema pytaniami badawczymi. Mam wątpliwości co do potrzeby formułowania hipotez w obliczu nakreślenia pytań badawczych i szczegółowych. Literatura metodologiczna czasami traktuje to działanie jako nadmiarowe². Autorka celowi pracy, jakim było „ustalenie, jakie technologie informacyjno-komunikacyjne wykorzystują obecnie nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej, jaka jest rzeczywista skala wykorzystania tych technologii, a zatem jaką rolę odgrywają nowe TIK w nauczaniu języka polskiego” (s. 17) podporządkowała

² Por. J. W. Creswell, *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, [2013], s. 151.

strukturę rozprawy i postępowanie badawcze, w tym dobór metod badawczych. Postawione pracy cele zostały osiągnięte. Doktorantka ustaliła jakie technologie informacyjno-komunikacyjne wykorzystują obecnie nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej oraz jaka jest współcześnie skala wykorzystania tych technologii. Jednocześnie określiła jaką rolę odgrywają nowe TIK w nauczaniu języka polskiego. W nieco zbyt lapidarnym *Zakończeniu* Doktorantka odniosła się wyłącznie do głównej hipotezy badawczej oraz postawionych we *Wstępie* pytań i hipotez pomocniczych. Zarówno w rozdziale 6. jak i w *Zakończeniu* zabrakło odniesienia się do drugiego pytania badawczego sformułowanego we *Wstępie*, a mianowicie „Czy <<przyspieszenie technologiczne>> wywołane pandemią Covid 19 wpłynęło na zwiększenie wykorzystania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych przez polonistów w szkole podstawowej” (s. 17). Pośrednio wiąże się z nim pytanie z kwestionariusza ankiety (zob. Załącznik nr 1) dotyczące tego, jak długo respondenci korzystają z TIK w swojej pracy zawodowej, lecz Autorka nie powiązała odpowiedzi na to pytanie ze wzmiankowanym pytaniem badawczym.

Wartością rozprawy jest jej erudycyjny charakter. Doktorantka w logicznym, opartym na bogatej literaturze przedmiotu wywodzie, zgrabnie połączyła zagadnienie rozwoju społeczeństwa informacyjnego, kompetencji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym świecie, rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz wywołanych nimi przemian w edukacji. Zdarzają się jednak partie tekstu, które – być może z chęci przybliżenia zbyt wielu informacji – stają się nieco chaotyczne. Przykładem może być rozdział 1.5.2. *Technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji*, gdzie Doktorantka wraca po raz kolejny do kwestii nowych mediów i edukacji medialnej.

Mankamentem rozprawy jest brak precyzji terminologicznej, który odnosi się głównie do pojęć: (nowe) technologie informacyjno-komunikacyjne, (nowe) media. Doktorantka wskazała wprawdzie we *Wstępie* że „pojęciem fundamentalnym dla niniejszej pracy jest termin – nowe technologie informacyjno-komunikacyjne” (s. 11), ale przytoczyła jedynie definicje i zakres pojęcia „technologie informacyjno-komunikacyjne”, wskazała czym jest „edukacja” oraz „przyspieszenie technologiczne” (s. 12-16). Zwróciła przy tym uwagę, że „nowe TIK korespondują z nowymi mediami, czyli tymi które charakteryzują się cyfrowym tworzywem, w jakim zbudowany jest przekaz, interaktywnością i możliwością programowania, a więc indywidualizacją, asynchronizmem, globalnością zasięgu” (s.12). Nie mniej jednak Autorka nie dookreśliła jak będzie rozumiała pojęcie technologii informacyjno-komunikacyjnych i nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w rozprawie, jakiej formy i jakich synonimów będzie używać. Tytuł rozdziału 1.5. *Media i (nowe) technologie informacyjno-*

komunikacyjne w kontekście edukacyjnym i następnie wydzielenie w nim dwóch części 1.5.1. *Media w edukacji* i 1.5.2. *Technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji* dają asumpt do twierdzenia, że Autorka oddziela (nowe) media od technologii informacyjno-komunikacyjnych. Tymczasem w literaturze przedmiotu (również tej, na którą się powołuje) nowe media i technologie informacyjno-komunikacyjne bywają postrzegane jako wyrażenia synonimiczne³. Zważywszy że wykorzystanie nowych TIK stanowi główną oś rozważań należało oczekiwać wyczerpującej konceptualizacji tego pojęcia. Brak dookreślenia wspomnianych pojęć prowadzi do pewnego chaosu terminologicznego. I tak np. określając cel pracy Autorka posługuje się pojęciem „technologii informacyjno-komunikacyjnych” i „nowych TIK” (s. 18), w pierwszym pytaniu badawczym pojawia się pojęcie „technologii informacyjno-komunikacyjnej”, z kolei w drugim pytaniu badawczym – „nowe technologie informacyjno-komunikacyjne” (s. 18). Na marginesie – pojęcie „edukacja” warto było zdefiniować przy wykorzystaniu źródeł i opracowań naukowych, a nie popularnego portalu internetowego (publikacje.edu.pl) (s. 14).

Pewne wątpliwości budzi zawartość rozdziału 2. Tak jak uzasadnione – w kontekście postawionych pracy celów – jest przedstawienie regulacji Unii Europejskiej i Polski w zakresie nabywania kompetencji cyfrowych, przydatnych we współczesnym świecie, a w konsekwencji cyfryzacji szkół (rozdz. 2.1.-2.2.), tak już dość szczegółowe referowanie realizowanych w przeszłości i obecnie rządowych i pozarządowych projektów na rzecz ucyfrowienia polskiej szkoły takim nie jest. Niewątpliwie są to treści ciekawe, bo obrazują chronologiczny rozwój działań we wzmiankowanym zakresie, lecz w mojej ocenie można było – bez szkody dla logiki wyводу – przedstawić je w bardziej skondensowany sposób i (ewentualnie) szczegółowe opisy umieścić w załączniku. Za skróceniem tej partii tekstu przemawia też fakt, że niektóre projekty zostały już zrealizowane i omawianie np. szczegółów dotyczących rekrutacji wydaje się zbędne (zob. Lekcja: Enter. Projekt edukacji cyfrowej dla nauczycieli, s. 137-140). W rozdz. 2.4. nadmiarowe jest wyróżnianie graficzne i referowanie w czasie teraźniejszym założeń projektu „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość” (s. 145).

³ Por. W. Biel, *Nowe media – interpretacja pojęcia w kontekście pedagogicznym*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2017, nr 1, s. 279-287; A. Piecuch, *Nowe media – nowe problemy*, „Dydaktyka Informatyki” 2016, nr 11, s. 109-116; M. Wawrzak-Chodaczek, *Badania nad nowymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi w edukacji i komunikacji w Polsce. Badacze, ośrodki, problemy badań*, „Studia z Teorii Wychowania” 2020, nr 2, s. 55-79.

Mam też pewne zastrzeżenia, co do objaśnienia czym są otwarte zasoby edukacyjne (OZE). Otóż Autorka zdefiniowała je jako „materiały elektroniczne, które są powszechne i dostępne dla każdego w internecie, zgodnie z zasadą wolnych licencji” (s. 219). Dodała też, że „dostęp do materiałów nie jest w żaden sposób kontrolowany, ani nie podlega limitom. Co istotne osoby korzystające z tych zbiorów, mogą dowolnie je redagować” (s. 219). OZE rzeczywiście są publicznie dostępne w Internecie, natomiast ich publikowanie wiąże się z prawem do dalszego wykorzystywania. Tu oczywiście wpisują się tzw. wolne licencje, ale również otwarte licencje i tzw. domena publiczna. To ważne uściślenie, zważywszy, że Doktorantka prezentowała takie zasoby jak Wolne Lektury, gdzie większość kolekcji stanowią utwory znajdujące się właśnie w domenie publicznej. Ważna z perspektywy procesu edukacji, jest możliwość modyfikacji, łączenia i rozpowszechniania OZE, np. w odniesieniu do lektur szkolnych. Nadto podkreślić należy, że często OZE rozwijane są w otwarty sposób. Wymieniane przez Autorkę Pixabay i Unsplash (s. 247) również zaliczane są do OZE i wobec tego powinny być wspomniane w rozdz. 5.2.

Mam również zastrzeżenia, co do prezentowania ankiety internetowej raz jako techniki, a innym razem jako metody badawczej. Jest to tym bardziej niezrozumiałe, że Autorka powołuje się na publikację, gdzie jest ankieta traktowana jako technika badawcza (s. 304). Warto było wskazać, że technika ta ma zastosowanie (jak w tym właśnie przypadku) w metodzie sondażu diagnostycznego.

Niektóre treści, choć nie identyczne powtarzają się. Mam tu na myśli np. rozważania o wymaganiach kompetencyjnych wobec współczesnych nauczycieli, które pojawiają się i w rozdz. 1.4. i w rozdz. 3.2.

Dobór i wykorzystanie źródeł i opracowań

Doktorantka wykazała się znajomością literatury naukowej i fachowej. O odczytaniu i orientacji w literaturze przedmiotu świadczą też liczne przypisy rzeczowe, zwłaszcza te o charakterze odsyłającym. Spore zastrzeżenia mam jednak, co do wykorzystania raportu *Digital 2024: Global Overview Report 2024* w partii tekstu dotyczącej korzystania z Internetu i technologii informacyjno-komunikacyjnych (s. 57). W serwisie, na który Autorka się powołuje, brakuje informacji dotyczących metodologii pozyskiwania informacji. Przy czym niektóre dane są nieprawdziwe, jak np. liczba ludności Polski. W miejsce wątpliwego pod względem wiarygodności źródła, warto było skorzystać z wyników badań realizowanych cyklicznie przez

Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS)⁴ oraz Główny Urząd Statystyczny⁵. Zastanawia również powoływanie się na raport *Technologia w służbie społeczeństwa* Fundacji Digital Poland z 2021 r. podczas, gdy dostępne są już trzy nowsze edycje. Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do raportu *Stan czytelnictwa w Polsce 2022* (s. 158, 222) – od kwietnia 2024 r. dostępny jest już kolejny, uwzględniający dane za 2023 r. Autorka wskazała również, że trwają prace nad „Programem Rozwoju Kompetencji Cyfrowych Społeczeństwa Polskiego do 2030 r.” (s. 191), tymczasem 21 lutego 2023 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie w ustanowienia programu rządowego pod nazwą „Program Rozwoju Kompetencji Cyfrowych”. Uwaga krytyczna należy się również za wykorzystanie w rozprawie doktorskiej danych pochodzących z Wikipedii (zob. s. 54).

Uwagi szczegółowe (formalne)

Dysertacja zawiera błędy i usterki redakcyjne, które nie miały wpływu na ostateczną jej ocenę, lecz wymagają uwzględnienia w recenzji. Najliczniej występują one w aparacie naukowym. Wśród nich należy wymienić: brak roku wydania czasopisma (zob. np. przyp. 14; 195; 313; 322; 387); brak miejsca wydania wydawnictw zwartych (zob. przyp. 226); niezastosowanie skrótu op. cit. (zob. np. przyp. 17, 18, 19; 20; 26; 31; 296); niezastosowanie skrótu ibidem (zob. np. przyp. 345, 433); powtórzenie nazwiska w opisie (zob. przyp. 36); powtórzenie opisu „Alertu edukacyjnego” (por. przyp. 10 i 31); brak numerów stron przy opisie artykułu z czasopisma (zob. przyp. 30, 31, 263, 272, 281); brak spacji (zob. np. przyp. 38, 76, 129, 172-173; 204); przypisy do źródeł internetowych posiadające wyłącznie formę adresu URL (zob. przyp. 404-405; 629-630; 649); błędny zapis tytułu czasopisma „Dydaktyka Informatyki” (przyp. 387) oraz „Dydaktyka Polonistyczna” (przyp. 623 – Kształcenie Literackie to nazwa działu w czasopiśmie, a nie jego tytuł); błędny opis w przypisie nr 100: najpierw powinno być nazwisko (M. Castells) i tytuł jego pracy, a dopiero potem Cyt. za Ibidem; niekonsekwentne sporządzenie opisu odnoszącego się do raportu Orange Polska i Fundacji Stocznia – w przyp. 118 pierwszym elementem opisu są nazwy wzmiankowanych organizacji, natomiast w przyp. 121 i 188 tytuł; brak numerów stron artykułu w bibliografii załącznikowej (s. 365-368).

⁴ Zob. np. CBOS, *Korzystanie z Internetu 2024. Komunikat z badań* [online] [dostęp: 04.12.2024]. Dostępny w World Wide Web: https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_070_24.PDF; CBOS, *Korzystanie z Internetu 2023. Komunikat z badań* [online] [dostęp: 04.12.2024]. Dostępny w World Wide Web: https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2023/K_072_23.PDF

⁵ GUS, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce 2024 r. Informacje sygnałowe* [online] [dostęp: 04.12.2024]. Dostępny w World Wide Web: [https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2024-roku,2,14.html](https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2024-roku,2,14.html); GUS, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce 2023. Analizy statystyczne* [online] [dostęp: 04.12.2024]. Dostępny w World Wide Web: [https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/w-polsce-w-2023-roku,1,17.html](https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2023-roku,1,17.html)

Ponadto wszystkie publikacje w ramach „Alertu edukacyjnego” zostały wydane w 2020 r. i w opisie należało ten rok wskazać (zob. przyp. 10, 31).

Inne usterki, na które muszę zwrócić uwagę to: potknięcia gramatyczne i stylistyczne (zob. s. 12, 34, 44, 46, 100, 103, 167, 285); pojawienie się innego kroju czcionki (zob. s. 12); niepełny tytuł pracy M. Nowiny Konopki: zamiast *Rola internetu* winno być *Rola internetu w rozwoju demokracji w Polsce* (zob. s. 26, 362); błąd w słowie *provived* (s. 205) – powinno być *provided*

Uwagi szczegółowe (merytoryczne)

W dysertacji pojawiło się również kilka błędów merytorycznych. Oto one:

- Zdanie „ICT często określana jest skrótem TIK” (s. 104) powinno być usunięte – ICT jest skrótem wyrażenia *information and communication technologies*, a TIK wyrażenia technologie informacyjno-komunikacyjne;
- Instytut Badań Edukacyjnych nie działa przy Ministerstwie Edukacji Narodowej (MEN) (s. 111), lecz jest jedynie nadzorowany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania;
- W pracy przywoływana jest nazwa Ministerstwa Edukacji i Nauki, jako obowiązująca (s. 111, 118), tymczasem z dniem 1 stycznia 2024 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki podzielono na Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego;
- Dane, które pozyskała Autorka w 2021 r. (opracowania i źródła internetowe) przed przedłożeniem rozprawy do recenzji, winy być zaktualizowane, a forma referowania odnosząca się do projektów zakończonych, zmieniona na czas przeszły (zob. np. s. 134-135; 137-140); widać przy tym różnicę między dwoma pierwszymi rozdziałami i trzecim, gdzie wskazano dostęp do źródeł na 2023 i 2024 rok i gdzie dane dotyczące polskiej edukacji są aktualne;
- Przywoływanie wyników badań sprzed 11 lat dotyczących wykorzystywania multibooków niesie wątpliwą wartość poznawczą (s. 216). Od tamtego czasu zaszły zmiany nie tylko w zakresie konstrukcji narzędzia i technologii niezbędnych dla jego wykorzystania, ale również odnoszące się do kompetencji nauczycieli i ich opinii na temat zastosowania tego narzędzia w edukacji polonistycznej;
- Przywoływany portal www.lektury.one.pl nie działa (s. 228);
- Portal pod adresem <https://literat.ug.edu.pl>, który wskazuje Autorka (s. 228) nosi tytuł Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie;

- W tabeli nr 12 błędny tytuł drugiej kolumny (zamiast „liczba szkół podstawowych” winno być „liczba nauczycieli szkół podstawowych”);
- W *Streszczeniu rozprawy doktorskiej* Autorka wskazuje cztery pytania badawcze, choć we *Wstępie* wskazuje trzy (s. 344).

Konkluzja

Rozprawa doktorska Marii Dworzyckiej pt. *Nowe technologie informacyjno-komunikacyjne w podstawowej edukacji polonistycznej doby przyspieszenia technologicznego* podejmuje problematyką ciekawą, aktualną i ważną społecznie. Doktorantka wykazała się znajomością literatury naukowej i fachowej, dowiodła umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i zaprezentowała oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, jakim było ustalenie, jakie technologie informacyjno-komunikacyjne wykorzystują współcześnie nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej, jaka jest rzeczywista skala wykorzystania tych technologii i jaką rolę odgrywają owe technologie w nauczaniu języka polskiego. Podsumowując dotychczasowe rozważania stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Marii Dworzyckiej pt. *Nowe technologie informacyjno-komunikacyjne w podstawowej edukacji polonistycznej doby przyspieszenia technologicznego* spełnia wymogi określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity: Dz. U. 20241, poz. 1571). W związku z powyższym rekomenduję Radzie Naukowej Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie dopuszczenie Pani Marii Dworzyckiej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Andrzej Fedorowicz - Imunowicz